

Arviomuistio: Hyödyllisyysmallilaki – nykytilan arviointi ja muutostarpeet

1. Johdanto

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 25.5.2022 työryhmän valmistelemaan patenttilainsäädännön kokonaisuudistusta. Osana uudistusta työryhmän tehtävänä on arvioida myös hyödyllisyysmallilain muutostarpeet. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2025.

Patenttilainsäädännön uudistaminen on yksi kansallisen IPR-strategian¹ 15:stä toimenpiteestä. Strategian visiona on, että Suomessa on vuonna 2030 tehokkaasti innovaatiotoimintaa ja luovaa työtä tukeva IPR-toimintaympäristö, joka kasvattaa taloudellista hyvinvointia ja kilpailukykyä siten, että perusoikeuksien toteutuminen ja eri yhteiskunnalliset intressit otetaan monipuolisesti huomioon. Yhtenä strategian visiota tukevana osatavoitteena on toimiva ja kilpailukykyinen IPR-järjestelmä, joka huomioi yksityisen ja julkisen sektorin toimijoiden, yksilöiden sekä datatalouden tarpeet. Tavoitteena on, että suomalainen IPR-lainsäädäntö on joustavaa, tukee uusia toimintamalleja (ml. tekoäly) ja vanhentunut lainsäädäntö on uudistettu. IPR-järjestelmä kannustaa innovaatioiden luomiseen ja TKI-investointeihin, mutta rajoittaa innovaatioiden hyödyntämistä yhteiskunnassa mahdollisimman vähän.² Strategian mukaisesti patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelussa kiinnitetään huomiota innovaatiokannustimien luonnin ja innovaatioiden hyödyntämisen mahdollisimman pienen rajoittamisen väliseen tasapainoon sekä arvioidaan sääntelyn vaikutuksia kilpailuun ja markkinoiden toimintaan.³

Työ- ja elinkeinoministeriö järjesti patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksesta kuulemistilaisuuden 14.3.2023. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Patentti- ja rekisterihallitus järjestivät lisäksi erillisen kuulemistilaisuuden hyödyllisyysmallilaista 5.6.2024.

2. Hyödyllisyysmallilaki

Hyödyllisyysmallilaki (laki 800/1991, jäljempänä HML) tuli voimaan vuonna 1992. Lakiesitys perustui kauppaja- ja teollisuusministeriön 20.3.1985 asettaman toimikunnan ehdotukseen. Toimikunnan suorittaman selvityksen mukaan hyödyllisyysmallisuojan tarve oli keksijöiden ja elinkeinoelämän toimijoiden mielestä ilmeinen.⁴ Lain esitöiden mukaan hyödyllisyysmallijärjestelmän ensisijaisena tavoitteena on antaa suoja sellaisille keksinnöille, jotka eivät täytä voimassa olevan patenttilainsäädännön mukaan keksinnöltä vaadittavaa keksinnöllisyystasoa. Hyödyllisyysmallijärjestelmän arvioitiin kannustavan erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä) sekä yksityisiä keksijöitä hakemaan suoja keksinnöilleen. Lain esitöissä arvioitiin, että uusi suojamuoto parantaisi suomalaisen teollisuuden kilpailuasemaa, vähentäisi patenttihakemusten käsittelyruuhkia sekä estäisi patenttijärjestelmän arvon alenemista vähäisten keksintöjen suojaamisen kautta.⁵ Hyödyllisyysmallihakemuksia arvioitiin vuosittain tulevan noin 1500 kappaletta.⁶

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia), TEM/2022/45.

² IPR-strategia, s. 10.

³ IPR-strategia, s. 16.

⁴ HE 232/1990, s. 8.

⁵ HE 232/1990, s. 1 – 2.

⁶ HE 232/1990, s. 9.

Hyödyllisyysmalli on keksinnölle myönnettävä patentinkaltainen yksinoikeus eli se, joka on tehnyt keksinnön, tai se jolle hänen oikeutensa on siirtynyt, voi rekisteröimällä hyödyllisyysmallin saada yksinoikeuden sen ammattimaiseen käyttöön. HML:lla mahdollistetaan sellaisten teknisten ratkaisujen suojaaminen, joille patenttisuojaa ei ole mahdollinen tai tarkoituksenmukainen vaihtoehto. Hyödyllisyysmallisuojan kohteena on esineen muotona, rakenteena tai niiden yhdistelmänä toteutuva tekninen ratkaisu, jota voidaan käyttää teollisesti. Hyödyllisyysmallilla voidaan suojata uudet, aikaisemmasta selvästi eroavat tekniset ratkaisut, jotka eivät keksinnöllisyyden puolesta yllä patentoitavuuden tasolle, mutta joihin sisältyy keksinnöllisyyttä. Lisäksi hyödyllisyysmallilla voidaan suojata pikkukeksinnöt ja laiteparannukset, jotka sinänsä täyttävät patentoitavuuden edellytykset, mutta joille patenttisuojaa on liian kallis tai hidas suojamuoto keksinnön laadun tai esineen lyhyen taloudellisen hyödyntämisaajan vuoksi.

Hyödyllisyysmallien suojan taso ja sisältö määräytyvät kansallisella tasolla, sillä patenttioikeutta koskeviin sopimuksiin liittyneitä valtioita ei ole velvoitettu säätämään hyödyllisyysmallisuojusta kansallisesti. Hyödyllisyysmallioikeutta ei myöskään ole harmonisoitu EU:n tasolla. Keksinnöt on kuitenkin mahdollista rekisteröidä neuvoston asetuksen (EY) no 6/2002 mukaisena yhteisömallina, joka antaa yhtenäisen suojan EU:n jäsenvaltioissa. Suomessa rekisteröity hyödyllisyysmalli suojaa keksinnön vain Suomessa. Euroopassa ja muualla maailmalla on olemassa periaatteiltaan samanlaisia hyödyllisyysmallijärjestelmiä kuin Suomessa (esim. Saksa, Espanja, Viro, Venäjä, Japani ja Kiina). Järjestelmä ei ole kuitenkaan kovin yleinen. Pohjoismaissa hyödyllisyysmallijärjestelmä on otettu käyttöön ainoastaan Tanskassa ja Suomessa.

Hyödyllisyysmallihakemus tehdään kirjallisesti patentti- ja rekisterihallitukselle. Hakemuksen tulee sisältää keksinnön selitys ja kuva tai kuvat sekä täsmällisesti ilmaistuna se, mitä hyödyllisyysmallioikeudella halutaan suojata eli suojavaatimus. Hakemuksen käsittelyssä noudatetaan ilmoitusmenettelyä. Keksinnön uutuutta tai keksinnöllisyyttä ei tutkita. Jos hakemus täyttää muodolliset vaatimukset, se merkitään rekisteriin. Hyödyllisyysmallin rekisteröinti on voimassa neljä vuotta hakemuksen tekemispäivästä lukien ja se voidaan hakemuksesta uudistaa kahdesti, ensin neljäksi vuodeksi ja sitten vielä kahdeksi vuodeksi, eli suoja-aika on korkeintaan kymmenen vuotta. HML:n esitöissä arvioitiin, että ilmoitusmenettelyn tärkeimmät edut ovat käsittelyn nopeus, huokeus ja yksinkertaisuus. Hakija voi nopeasti ryhtyä käyttämään keksintöä ja ryhtyä toimenpiteisiin mahdollisia oikeutensa loukkaajia vastaan. Ilmoitusmenettelyn huomattavin haittapuoli on puolestaan suojan epävarmuus. Hyödyllisyysmallioikeuden haltija tai kuka muu tahansa voi maksusta pyytää patentti- ja rekisterihallitusta suorittamaan erillisen uutuustutkimuksen, jonka perusteella tutkimuksen tilaaja voi arvioida suojan pitävyyttä. Loukkauskanteen nostaminen tutkimattoman rekisteröinnin nojalla voi kuitenkin olla vaikeaa.⁷ Ilmoitusmenettelyn noudattaminen siirtää tutkimusvelvollisuuden käytännössä hyödyllisyysmallin hakijalle ja tämän kilpailijoille. Koska rekisteröinti voidaan saada myös sellaiseen keksintöön tai tekniseen ratkaisuun, joka ei täytä lain vaatimuksia, on kolmannella osapuolella mahdollisuus vaatia patentti- ja rekisterihallitukselta rekisteröinnin julistamista mitättömäksi kokonaan tai osittain.

HML:n etuoikeutta koskevat säännökset perustuvat teollisoikeuden suojelemista koskevaan Pariisin yleis-sopimukseen (SopS 36/70 ja 43/75). Hyödyllisyysmallihakemus, jonka tarkoittama tekninen ratkaisu on hakemispäivää edeltävän kahdentoista kuukauden aikana esitetty Suomessa myönnettävää patenttia tai hyödyllisyysmallin rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa, katsotaan hakijan niin pyytäessä tehdyksi samanaikaisesti aikaisemman hakemuksen kanssa. Etuoikeussäännös mahdollistaa sen, että samalle keksinnölle voidaan hakea sekä patenttia että hyödyllisyysmallisuoja. Joka on jättänyt patenttihakemuksen, voi kahdentoista kuukauden kuluessa jättää samaa keksintöä koskevan hyödyllisyysmallihakemuksen. Tällöin hakija voi käyttää hyväkseen edut, jotka syntyvät hyödyllisyysmallin patenttia nopeammasta rekisteröinnistä. Hyödyllisyysmallin rekisteröinti ei vaikuta patenttihakemuksen käsittelyyn.⁸

3. Hyödyllisyysmallijärjestelmän käyttö Suomessa

Elokuussa 2024 Suomessa on voimassa yhteensä 2056 rekisteröityä hyödyllisyysmallia, joista ns. tavallisia hyödyllisyysmalleja on 1744 kappaletta. Kansallisesta patenttihakemuksesta muunnettuja hyödyllisyysmalleja on puolestaan 219, EP-hakemuksesta muunnettuja 28, PCT-hakemuksesta jatkettuja 55 ja HM-hakemuksesta jaettuja 10 kappaletta.

Tammikuun 2019 ja heinäkuun 2024 välillä patentti- ja rekisterihallitus on vastaanottanut yhteensä 1506 hyödyllisyysmallihakemusta. Hakijoista 91 % oli suomalaisia ja 28 % yksityishenkilöitä. Hakijoista 60 %

⁷ HE 232/1990, s. 5.

⁸ HE 232/1990, s. 4.

käytti ammattimaista patenttiasiamiestä (asiamiestoimisto tai auktorisoitu asiamies). Loppuun käsitellyistä hakemuksista 86 % johti hyödyllisyysmallin rekisteröintiin. Hakemuksista 11 % oli muunnettu kansallisesta patenttihakemuksesta ja 4 % oli alun perin EP- tai PCT-hakemuksia.

Suomalaisten hyödyllisyysmallihakemusten määrä oli toistaiseksi korkeimmillaan hyödyllisyysmallilain voimaantulovuonna 1992, jolloin hakemuksia tehtiin lähes 800 kappaletta. Tuolloinkin hakemuksia tuli vain noin puolet siitä, mitä vuosittaiseksi hakemusmääräksi arvioitiin lakia säädettäessä (1500 kappaletta, ks. edellä jakso 2). Hakemusmäärät ovat tämän jälkeen vähentyneet melko tasaisesti siten, että vuonna 2010 hakemuksia tehtiin noin 550 kappaletta ja vuonna 2023 enää noin 250 kappaletta. Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (1032/1992) mukaan hyödyllisyysmallit muodostavat oman suoriteryhmänsä, jonka kustannukset tulisi kattaa hyödyllisyysmalleista saatavilla tuloilla. Tällä hetkellä kustannusvastaavuus ei toteudu, mikä yhdessä pienenevien hakemusmäärien kanssa aiheuttaa painetta hakemusmaksujen korottamiselle.

4. Kansainvälistä vertailua (Saksa, Tanska ja Australia)

Pohjoismaista vain Suomella ja Tanskalla on ollut käytössä hyödyllisyysmallijärjestelmä vuodesta 1992. Ruotsi, Norja ja Islanti eivät koskaan ole ottaneet käyttöön vastaavaa järjestelmää. Tanskan hyödyllisyysmallijärjestelmä vastaa pääosin Suomen järjestelmää. Hyödyllisyysmallihakemusten määrä on Tanskassa laskenut tasaisesti viimeisen 10 vuoden ajan. Vuonna 2010 hakemuksia oli 236 kappaletta, kun taas vuonna 2019 hakemusten määrä oli laskenut 110 kappaleeseen.

Saksassa on ollut käytössä hyödyllisyysmallijärjestelmä ("Gebrauchsmuster") vuodesta 1886 ja se onkin maailman vanhin hyödyllisyysmallijärjestelmä.⁹ Järjestelmää on aikojen saatossa muutettu useaan otteeseen. Saksan nykyinen hyödyllisyysmallijärjestelmä eroaa Suomen järjestelmästä ensinnäkin siten, että ehdoton uutuus ei ole edellytys saksalaiselle hyödyllisyysmallille. Tunnetulla tekniikalla tarkoitetaan vain keksintöjä, jotka on julkistettu maailmanlaajuisesti painetuissa julkaisuissa tai keksintöjä, jotka ovat olleet Saksassa julkisessa käytössä ennen hyödyllisyysmallin hakemista tai etuoikeuspäivää. Keksinnöllisyysvaatimuksen osalta Saksan liittovaltion tuomioistuin päätti vuonna 2006, että hyödyllisyysmallin keksinnöllisyys vastaa patenttilta edellytettävää keksinnöllisyyttä.¹⁰ Saksassa HM-hakemusten määrä on laskenut tasaisesti viime vuosikymmenien aikana. Vuonna 2004 hyödyllisyysmallihakemuksia oli 20 286 kappaletta, ja vuonna 2023 hyödyllisyysmallien hakemusmäärä oli laskenut 9 718 kappaleeseen. Kehitys on ollut tasaista, ja laskenut noin 500-1000 hakemuksella joka vuosi.

Australian kansallinen hyödyllisyysmallijärjestelmä ("Innovation Patent System") on todennäköisesti maailman eniten tutkittu hyödyllisyysmallijärjestelmä. Vuonna 2001 käyttöön otettu "innovaatiopatenttijärjestelmä" korvasi Australiassa aiemmin käytössä olleen hyödyllisyysmallijärjestelmän ("Petty Patent System"), jonka tarkoituksena oli suojata keksintöjä, joilla on lyhyt kaupallinen hyödyntämisaika, mutta joiden keksinnöllisyyden taso on sama kuin patentoitavilla keksinnöillä. Sen sijaan innovaatiopatentin saamiseksi vaadittu keksinnöllisyyden taso oli alhaisempi kuin perinteisillä patenteilla, joten se vastasi siinä mielessä Suomen hyödyllisyysmallia. Australian hyödyllisyysmallijärjestelmä päätettiin lopulta kumota asteittain vuonna 2020 säädetyllä lailla. Kumoamispäätöstä edelsi laaja vaikutustenarviointi, jonka perusteella todettiin, ettei innovaatiopatentti täyttänyt sen poliittista tavoitetta tukea pk-yrityksiä. Järjestelmän hyödyistä tai stimuloivista vaikutuksista pk-yritysten innovaatiotoiminnalle ei ollut esittänyt näyttöä.¹¹

5. Hyödyllisyysmallijärjestelmän vaikutukset tutkimusten ja selvitysten valossa

Euroopan komission vuonna 2015 julkaisemassa selvityksessä¹² analysoidaan erityisesti hyödyllisyysmallijärjestelmien taloudellisia vaikutuksia EU:n jäsenvaltioissa. Selvityksen kohteena oli yhdeksän EU-maata, joilla on hyödyllisyysmallijärjestelmä (ml. Suomi), neljä EU-maata, joilla ei ole hyödyllisyysmallijärjestelmää ja viisi EU:n ulkopuolista maata, joilla on hyödyllisyysmallijärjestelmä. Selvityksen keskeisiä johtopäätöksiä on, että eurooppalaiset hyödyllisyysmallijärjestelmät ovat suurelta osin menettäneet kykynsä suojella "pien-ten keksijöiden pieniä keksintöjä". Hyödyllisyysmallista on sen sijaan tullut eräänlainen lisätyökalu IPR-ammattilaisille patenttijärjestelmän puutteiden paikkaamiseen ja tietämys hyödyllisyysmallisuojan sisällöstä

⁹ Study on the economic impact of the utility model legislation in selected Member States, Final Report, Radauer et al. (2015).

¹⁰ Federal Court of Justice decision - Demonstration Cabinet [Demonstrationsschrank], BGH GRUR 2006, 842.

¹¹ Commission's Study (Radauer et al. (2015)).

¹² Study on the economic impact of the utility model legislation in selected Member States, Final Report, Radauer et al. (2015).

ja hyödyistä on keskittynyt IPR-ammattilaisille. Hyödyllisyysmallien keskeisimmät edut käyttäjien mielestä ovat etupäässä menettelyn nopeus ja/tai vireillä olevan patenttihakemuksen nopea täytäntöönpano hyödyllisyysmallihakemuksen avulla (niissä maissa, joissa tämä oli mahdollista). Järjestelmän suurimpina haittoina nähtiin puolestaan oikeusvarmuuden puute, järjestelmän mahdollinen väärinkäyttö sekä hyödyllisyysmalleista koituvien kustannusten epävarmuus.

Komission selvityksen mukaan hyödyllisyysmallijärjestelmän kustannushyödyt eivät ole oikeasuhtaisia järjestelmästä koituviin kustannuksiin nähden. Oikeudellisesta epävarmuudesta koituvat kustannukset on ulkoistettu kolmansille osapuolille ja kilpailijoille. Esimerkiksi Suomessa hyödyllisyysmalleja ei tutkita sisällöllisesti, minkä vuoksi hyödyllisyysmallin mitätöiminen sillä perusteella, että keksinnöllisyyden taso ei täyty, on huomattavasti vaikeampaa kuin patentin mitätöiminen. Koska hyödyllisyysmallilta vaadittu keksinnöllisyyden taso on matalampi kuin patentilla, on lopputuloksena se, että hyödyllisyysmalli voi olla lyhyellä aikavälillä jopa patenttia vahvempi IP-suoja.¹³

Pia Björkwall on analysoinut Suomen hyödyllisyysmallijärjestelmän käyttöä ja vaikutuksia väitöskirjatutkimuksessaan vuodelta 2009¹⁴. Tutkimus on poikkeuksellinen sen monialaisesta tarkastelutavasta johtuen, sillä Björkwall on arvioinut kansallista hyödyllisyysmallijärjestelmää sekä oikeustieteellisestä että taloustieteellisestä näkökulmasta. Osana väitöskirjatutkimusta Björkwall on hyödyntänyt myös kvalitatiivista kyselytutkimusta, jolla on selvitetty hyödyllisyysmallisuojan käyttäjien kokemuksia ja mielipiteitä kansallisesta hyödyllisyysmallijärjestelmästä. Björkwallin väitöskirjatutkimus on kattavin suomalaisesta hyödyllisyysmallijärjestelmästä tehty empiirinen analyysi. Se on myös kansainvälisesti vertailtuna yksi harvoista hyödyllisyysmallijärjestelmän käyttöä ja vaikutuksia analysoiva tutkimus. Björkwall on tutkimuksessaan analysoinut kansallisen hyödyllisyysmallin perusteltavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin sekä muihin IP-suojamuotoihin, kuten patenttisuojaan.

Björkwallin mukaan kansallisella HM-järjestelmällä tavoiteltavat hyödyt eivät ole oikeassa suhteessa järjestelmästä johtuviin haittoihin nähden (oikeudellinen epävarmuus, kustannukset kolmansille osapuolille ja kilpailijoille). Ne järjestelmän ominaisuudet, joita perustellaan sen etuina (halpa, helppo ja nopea), muodostavat tosiasiaa myös sen suurimmat heikkoudet ja haitat. Jotta HM-järjestelmä olisi yksinkertainen, kustannustehokas ja nopea, ei HM-hakemusta alisteta millekään uutuus- tai keksinnöllisyystutkimukselle, joka veisi patenttiviranomaisen aikaa ja resursseja. Tutkimatonta oikeutta on kuitenkin vaikeampi mitätöidä kuin tutkittua, jolloin tutkimattomasta hyödyllisyysmallista saattaakin käytännössä muodostua perusteettomasti patenttia vahvempi immateriaalioikeus. Subjektiiivisesti suojavaatimusten epävarmuus ei luo ainoastaan riskiä oikeudenhaltijan kannalta, vaan se voi myös suuressa määrin haitata kilpailua. Kun hakemusta ei alisteta tutkimukselle, ovat HM-suojan tosiasialliset rajat väistämättä epäselvät ainakin kilpailijoille, mutta myös oikeudenhaltijalle itselleen. Björkwall katsoo, että patenttijärjestelmälle rinnakkainen ja erillinen hyödyllisyysmallisuoja, joka tarjoaa haltijalleen patenttia vastaavan yksinoikeuden alhaisemman keksinnöllisyyden omaaville keksinnöille, ei ole perusteltavissa patenttijärjestelmän oikeutusperusteiden eli kannustinteorian ja intressien tasapainotuksen näkökulmasta. Hyödyllisyysmallilta edellytettävän patenttia alhaisemman keksinnöllisyysvaatimuksen osalta Björkwall toteaa, että keksinnön asteittainen arviointi suhteessa patentilta vaadittavaan keksinnöllisyyden tasoon ei ole mahdollista, sillä HML:n keksinnöllisyyden tasoa erotteleva termi on kvalitatiivinen. Täten käytännössä pelkkä keksinnön uutuus riittää hyödyllisyysmallisuojan saamiseen.

Jussi Heikkilä on tutkinut hyödyllisyysmallioikeutta taloustieteellisestä näkökulmasta väitöskirjatutkimuksessaan vuodelta 2018.¹⁵ Hänen mukaansa empiirinen näyttö hyödyllisyysmallijärjestelmän hyödyistä innovaatiotoiminnan kannustimina on erityisen puutteellista kehittyneissä talouksissa, kuten Suomessa. HM-järjestelmä vaikuttaa kuitenkin lisänneen inklusiivisuutta (osallisuutta), sillä sekä Suomen että Tanskan julkisista patenttirekistereistä löytyy merkittävästi enemmän kotimaisia hakijoita ja keksijöitä, joilla on keksijästatus, verrattuna niihin maihin, joissa ei ole tarjolla hyödyllisyysmallivaihtoehtoa.¹⁶

¹³ Commission's Study (Radauer et al. (2015)).

¹⁴ Nyttighetsmodeller: Ett ändamålsenligt innovationsskydd, Björkwall, 2009.

¹⁵ Empirical analyses of European intellectual property rights institutions, Heikkilä, J. (2018).

¹⁶ Yli 30 vuotta suomalaista hyödyllisyysmallijärjestelmää, osa 1, Heikkilä, J. (2023). IPRinfo 5/2023.

6. Muutostarpeet

Patenttilain kokonaisuudistus johtaa väistämättä laajaan uudistukseen HML:n osalta, sillä HML:ssa sovelletaan monilta osin, mitä patenttilaissa säädetään. IPR-strategian tueksi laaditun taustaselvityksen¹⁷ yhteydessä tehdyn kyselytutkimuksen mukaan IPR-alan ammattilaiset kokevat, että HML jättää liian avoimeksi sen, miten hyödyllisyysmallilla suojattavalta keksinnöltä edellytettävä keksinnöllisyyden taso eroaa patentilta edellytettävästä keksinnöllisyyden tasosta. Tämä johtaa vastaajien mukaan varsin vaihteleviin lopputuloksiin hyödyllisyysmallien keksinnöllisyyttä tarkastellessa. HML tulisi em. kyselytutkimuksen mukaan yhdenmukaistaa Lontoon sopimuksen kanssa, jolloin patenttihakemuksen muuntaminen hyödyllisyysmalliksi olisi houkuttelevampaa. Markkinaoikeuden päätösten ja HML:n esitöiden välillä katsottiin olevan selkeä ristiriita hyödyllisyysmallien suojapiirin ja vastaavasti hyödyllisyysmallien myöntämisen edellytysten osalta. Lain esitöiden mukaan hyödyllisyysmallien alempi keksinnöllisyys pitäisi näkyä myös suojapiirin arvioinnissa, mutta markkinaoikeuden oikeuskäytännön perusteella näin ei vastaajien mukaan kuitenkaan ole.¹⁸

Patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, että nykyinen hyödyllisyysjärjestelmä ei sitä koskevien tutkimusten ja selvitysten valossa täytä lainsäätäjän sille asettamia tavoitteita, vaan järjestelmällä on pikemminkin negatiivisia vaikutuksia innovaatiotoimintaan ja kilpailuun. Työ- ja elinkeinoministeriön järjestämässä kuulemistilaisuuksissa saatu palaute tukee omalta osaltaan tätä käsitystä. Toisaalta useat sidosryhmät ovat myös puoltaneet HM-järjestelmän säilyttämistä ja uudistamista erityisesti pienten yritysten ja keksijöiden etujen vuoksi. Mahdollisia muutoksia hyödyllisyysmallilakiin voisivat olla esimerkiksi keksinnöllisyyden tason nosto patentilta vaadittavan keksinnöllisyyden tasolle (ns. Saksan malli), mikä ratkaisisi keksinnöllisyyden tasoon liittyviä tulkintaongelmia, mutta toisi HM-järjestelmän lähemmäs patenttijärjestelmää. Mahdollisuus englanninkieliseen hakemukseen helpottaisi puolestaan hyödyllisyysmallihakemuksen muuttamista patenttihakemukseksi ja saattaisi lisätä ulkomaisten hakijoiden kiinnostusta suomalaisiin hyödyllisyysmalleihin, mutta voisi toisaalta lisätä HM-järjestelmän käyttöä kilpailua haittaaviin tarkoituksiin, jotka eivät ole lain tavoitteiden mukaisia. Hyödyllisyysmallin hakijoita voisi lisäksi hyödyttää hyödyllisyysmallin uutuusvaatimuksen alentaminen esimerkiksi ns. armonajalla ("Grace period"), jolla tarkoitetaan sitä, että uutuuden esteeksi ei katsota hakijan tekemää keksinnön julkistamista, jos hakemus on tehty määrätyn ajan kuluessa julkistamisesta. Alennettu uutuusvaatimus haittaisi kuitenkin kolmatta osapuolta ja voisi niin ikään lisätä järjestelmän negatiivisia kilpailuvaikutuksia.

Patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelun tueksi työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausunnonantajilta näkemyksiä erityisesti seuraaviin hyödyllisyysmallilakia koskeviin kysymyksiin:

- 1) Onko hyödyllisyysmallilakia mahdollista muuttaa siten, että siihen liittyvät haittavaikutukset vähensivät ilman että samalla menetetään järjestelmästä koituvat hyödyt (ts. ilman että järjestelmästä tulee päällekkäinen patenttijärjestelmän kanssa)?
- 2) Tulisiko hyödyllisyysmallilakia uudistaa siten, että siihen tehtäisiin merkittäviä muutoksia, kuten keksinnöllisyyden tason nostaminen samalle tasolle patentilta vaadittavan keksinnöllisyyden tason kanssa?
- 3) Tulisiko hyödyllisyysmallilaki kumota riittävällä siirtymäajalla (esim. 10 vuotta)?

¹⁷ Aineettomien oikeuksien tilanne Suomessa 2020 - IPR-strategian taustoitus, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:13. Julkaisun pysyvä osoite on <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-089-9>.

¹⁸ IPR-strategian taustaselvitys, s. 163.